

3. mielddus Válddi ja doarjaortnegiid sirdin Sámediggái

Lovdata, bušeahhtaproposišuvnnaid, stuoradiggedieđáhusaid ja juolludusreivviid vuodul Sámediggái 1989 rájes 2007 rádjái.

Válddahallan ii soaitte leat ollislaš.

1987

Sámeláhka addá njuolggadusaid Sámedikki ásaheami birra ja Sámedikki bargosurggiid ja válddi birra.

1989, ásaheami oktavuodas

Sámediggi váldá badjelasas doaimma Norgga sámirádis

Giieldadepartemeanta: Sirdá Sámedikki háldui

- Sámi organisašuvnnaid doarjaga juolludeami (1990:s 2,35 milj. kruvnno).
- Duodjedoarjaga juolludeami (sámi duodji/sámi dáiddavisttiide) (1990:s 2,85 milj. kruvnno).

Doarjagat juolluduvvojedje departemeantta njuolggadusaid mielde.

- Sámi ovdánahttinfoandda doarjagiid juolludeapmi (1990:s 8,2 milj. kruvnno) Gon.res. 31.10.1975 njuolggadusaid mielde mat maŋŋel rievdaduvvojedje.

1990

Giieldadepartemeanta:

Sámediggi fápmuduvvo nammadit stivrra Sámi ovdánahttinfondii.

1991

Giieldadepartemeanta:

- 700 000 kruvnno doarjjan Sámedikki joavkočalliide. Sámediggi mearrida eavttuid juolludit ruđaid seammaládje go Stuoradikki sullasaš ortnet.

- dáhttu Sámedikki árvvoštallat viiddidit Sámi ovdánahttinfoandda doaibmaguovllu.

1992

Giieldadepartemeanta:

Gon. res. guovvamánu 7.b. 1992 oažžu Sámediggi viidát fápmudusaid Sámi ovdánahttinfoandda hárrái.

Kulturdepartemeanta:

Sámeláhka rievdaduvvo, kap. 3 sámegiela birra lasihuvvo. Sámediggi nammada Sámi giellaráđi.

1993

Mánáid- ja bearašdepartemeanta:

Doarjjahálldašeami sámi mánáid bajásšaddaneavttuid doaimmaide (1,23 milj. kruvnno).

Girko-, oahpahus- ja dutkandepartemeanta:

Sámi nuoraid oahppostipeandda hálldašeapmi (0,7 milj. kruvnno). Departemeanta mearrida njuolggadusaid. Sámediggi sáhtta árvalit rievdadusaid.

Dasa lassin oažžu Sámediggi válddi nammadit Sámi oahpahusráđi, sámi joatkkaskuvllaid stivrra, Arborde sámi vuodđoskuvlla stivrra ja vejolaččat ovddasteddjiid Sámi allaskuvlla stivrii.

Gieldadepartemeanta:

- Departemeanta sirdii Sámediggái válldi juolludit doarjaga guovttegielalaš gielddaide ja fylkkagielddaide, ja Sámediggi mearridii ahte Sámi giellaráđđi galggai juolludit ruđaid (Sámi giellaráđđi heahtihuvvui 2005:s ja Sámedikki doarjjastivra juolluda dál ruđaid). Sámediggi oažžu juolludusreivves válldi ráhkadit njuolggadusaid doarjaga juolludeapmái (16,65 milj. kruvno).
- Sámediggi fápmuduvvui mearridit njuolggadusaid sámi organisašuvnnaid ja sámi duoji doarjjajuolludeapmái. Dábálaš váidinvuogi rievdadusevttohusat galget ovddiduvvot Gonagassii.

Kulturdepartemeanta sirdá čuovvovaš ortnegiid Sámediggái:

- Norgga kulturráđi oasi sámi kultuvrii (ásahii Sámi kulturfoandda 1994 stáhtabušehtas)
- Doarjja sámi lágádusdoibmii
- Doarjja sámi dáiddárorganisašuvnnaide
- Doarjja Sámi dáiddaguovddázii Kárašjogas
- Doarjja Sámi kulturguovddázii Arbordes

Dása juolluduvvui oktiibuot 8 milj. kruvno. Sámediggi ”hálddaša juolludusa kulturulbmi-liidda iežas árvoštusa mielde” (reive 25.1.1993). Juolludusreivves celkojuvvo ahte jus váidda ii ovddiduvvo Kulturdepartementii de eaktuda departemeanta ahte Sámediggi ráhkada evttohusa sierranjuolggadusaide. Sámediggi áhahii Sámi kulturráđi, ja mearridii njuolggadusaid kulturráđđái ja sámi lágádusdoarjaga juolludeapmái.

Dasto sirdojuvvui Sámediggái válldi nammadit stivrra Sámi sierrabibliotekii ja sámeradio prográmmaráđđái.

1994

Birasgáhttendepartemeanta sirdii sámi kulturmuutosuodjalusa ovddasvástádusa Sámi kulturmuitoráđđái. Ráđi nammadii Sámediggi ja hálddahaslaš ruđaid hálddaša Sámediggi. Sámi kulturmuitoráđđi áhahuvvui 1.9.1994:s ja das lei sierra fágahálddahas. Fápmudanmearrádusas (borgemánu 31.b. 1994) celkojuvvo ahte Sámi kulturmuitoráđis lea kulturmuitolága mielde seamma válldi ja doaimmat sámi kulturmuutosuodjalusas go fylkkagielddain lea kulturmuutosuodjalusas muđui. Riikaantikváras lea bajemus fágalaš ovddasvástádus ja fágalaš bagadanváldi, ja lea maiddáái váidinásahas. Dat mearkkaša ahte Sámi kulturmuitoráđi politihkalaččat válljejuvvon lahtuin lea politihkalaš ovddasvástádus Sámedikki guovdu muhto leat fágalaččat Riikaantikvára vuollásaččat.

Kulturdepartemeanta/Gieldadepartemeanta:

- Sámi kulturfoanda áhahuvvo 1994`stáhtabušehtas (vrd. St.prp. nr. 1 (1993-1994)).
- . Stuoradiggi guorrasa dasa ahte Sámediggi mearrida dárkilet njuolggadusaid foandda ruhta-geavaheami hárrái. Sámediggi mearrida ahte Sámi kulturráđđi lea foandda stivra (2005 rájes Sámedikki doarjjastivra).
- 700 000 kruvno sirdojuvvo Árran julevsámi guovddáža doibmii Divttasvuonas.

1996

Eanandoallodepartemeanta:

Čuovvovaš válldi addojuvvo boazodoallolága olis (fápmuibohtán suoidnemánu 1.b. 1996:s): § 6. *Boazodoallostivra*. Sámediggi nammada 3 lahtu (oktan várrelahtuiguin).

§ 7. *Guovllustivra*. Juohke boazodoalloguovllus galgá leat guovllustivra mas leat 5 dahje 7 lahtu peršovnnalaš várrelahtuiguin. Fylkkadiggi nammada 3 dahje 4 lahtu (várrelahtuiguin), ja Sámediggi nammada 2 dahje 3 lahtu (várrelahtuiguin).

1998

Girko-, oahpahus- ja dutkandepartemeanta: *Oahpahuslága § 6-4* addá Sámediggái lánkaásahusválddi ja doaimmaid vuoddoskuvlla ja joatkkaoahpahusa sisdoalu hárrái. Sámediggi addá lánkaásahusaid departemeantta mearri rámmaid siskkobealde, dahje ráhkada ovttasráđiid departemeanttain lánkaásahusevttohusaid.

Giella- ja guovlodepartemeanta: Sirdii Sámediggái politihkalaš joavkodoarjaga hálldašeami (0,45 milj. kruvno). Ortnege ásašii GGD 1996:s. Departemeanta bidjá dihto čujuhusaid ruhtajuolludeapmái.

Birasgáhttendepartemeanta:

Riikaantikvára bušehtii ásašuvvo doarjjaortnet sámi kulturmuutosuodjalusa konkrehta suodjalandoaaimmaide. Sámi kulturmuitoráđdi hálldaša doarjaga. 1998:s juolluduvvo 0,5 milj. kruvno ulbmilii (kap. 1429, poasta 72.7) Doarjja sámi kulturmuittuide – eahpesihkar goas dat doarjjaortnet ásašuvvui).

1999

Giella- ja guovlodepartemeanta: Jahkásaš juolludus biddjo Sámedikki hálldui ovttá 50-poastta vuollái, spiehkastuvvo Juolludusnuolggadusaid § 4:s (dál § 3). Prinsihpalaččat eai galgga biddjot eará čujuhusat dasa movt juolludus galgá juhkkovuvvot go dat váldovuoruheamit mat dahkkojit bušehttaproseassas.

2000

Girko-, oahpahus- ja dutkandepartemeanta:

Sámi oahpahráđi čállingoddi (sullii 25 virggi) sirdojuvvo Sámediggái. Seammás ásašuvvo departemeantta bušehtas (spiehkasteapmi Juolludusnuolggadusaid § 3:s) sierra 50-poasta Sámediggái. 2000` juolludus lei 23,5 milj. kruvno, ja gokčá doaimmagoluid Sámedikki oahpahusossodaga hálldašusas, sámi ohppiid oahpponeavvui ráhkadeami goluid, erenoamáš pedagogalaš oahpponeavvuid, ja rávvagiid ja bagademiid oahpaheddjiide geat barget sámi mánáidgárde-, vuoddoskuvla- ja joatkkaskuvlaohppiiguin. Juolludusreivves oalle dárkilis čujuhusat Sámedikki doibmii.

Kulturdepartemeanta: Sirdá Sámi sierrabibliotehka hálldašeami Sámediggái (3,6 milj. kruvno, beali stuorát juolludus ovddit jagi ektui ja bibliotehkii ásašuvvojit oktiibuot njeallje virggi).

2001

Mánáid- ja bearašdepartemeanta: Sirdá sámi mánáidgárddi sierra doarjaga hálldašeami Sámediggái (8,1 milj. kruvno, lassánan 1,1 milj. kruvnuin 2000 rájes). Mánáid- ja bearašdepartemeantta bušehtas ráhkaduvvo sierra 50-poasta Sámediggái. Juolludusreivve vuodul lea Sámediggi fápmuduvvon ieš mearridit ortnege ulbmiliid ja boadusgáibadusaid.

Birasgáhttendepartemeanta: Sámediggi oažžu sámi kulturmuittuid hálldašanovddasvástádusa *kulturmuitolága* lága vuodul (ovdal lei váldi fápmuduvvon Sámi kulturmuitoráđđái). Birasgáhttendepartemeanttas ja Riikaantikváras lea bagadanváldi ja rievdadangelbbolašvuohta

váidagiid hárrái ja iežas oainnu mielde, vrd. láhkaásahusa fágalaš ovddasvástádusjuohkima birra kulturमितolága mielde, kap. 3 Fápmudeapmi kulturमितolága mielde § 12.

2002

Kulturdepartemeanta: Odđa poasta 320, poasta 53 Sámi kulturulbmilat ásahuvvo. Sámediggi hálddašišgoahtá ja juolludišgoahtá doarjaga

- Sámi festiválaide (0,4 milj. kr)
- Sámi dáiddárstipeandda ja stipeandalávdegoddebuhtadusa (1,2 milj. kr)
- Čájáhusbuhtadusa sámi dáiddaásahusaide (0,1 milj. kr)
- Beaivváš Sámi Teáhterii (10,2 milj. kr)
- Báikenammabálvalussii (1 virgi, 0,5 milj. kr)
- Sámi giellanjuolggadusaid čuovvoleapmi. Eahpesihkar maid dat mearkkaša.
- Johtti girjeráđusbálvalus – sámi girjebusset (3,2 milj. kr)
- Sámi museat museadoarjaortnegis
- Sámi vuorkádávvirat (2,87 milj. kr)
- Sámi arkiiva (0,65 milj. kr) (2005:s sirdojuvvon Riikaantikvárii)

Ollislaš juolludus 29,1 milj. kruvno. Vrd. juolludusreivve masa lea biddjon ”2 milj. kruvno duohtalassáneapmin namuhuvvon ulbmiliid nannemii ja hálddašeapmái”. Eahpesihkar makkár fápmudusat leat addon ortnegiid njuolggadusaid dohkkeheami hárrái.

2003

Gielda- ja guovlodepartemeanta

Sámedikkis lea *sámelága § 1-6* nuppi lađđasa mielde váldi mearridit láhkaásahusaid sámi leavvga geavaheapmái (lasihuvvon Cuonomanu 11.b. 2003 lágas nr. 22). Dakkár njuolggadusat dohkkehuvvojede Sámedikkis miessemánu 27.b. 2004:s.

Birasgáhttendepartemeanta:

Juolludus Sámediggái addo 50-poastta bokte (kap. 1429, post 50 Doarjja sámi kulturमितo-suodjalus bargui). Seammás duppalastui doarjja 2 milj. kruvdnui.

2005

Kulturdepartemeanta:

Sámediggi válddi badjelasás Sámi arkiiva vuodđudusa hálddašeami 2002:s, seammás go olu eará kulturortnegiid hálddašnovddasvástádus sirdojuvvui Sámediggái. Sámediggi bivddi Riikaantikvára 2002:s čielggadit sámi álbmoga arkiivabálvalusaid huksema ja organiserema. Manjel dan čielggadeami ja Sámedikki mearrádusa sirdojuvvui Sámi arkiiva 2005:s organisatoralaččat ja ekonomalaččat Riikaantikvára vuollái. Seammás sirdojuvvui Sámedikkis 0,7 milj. kruvno Riikaantikvárii. Sámi arkiiva lea Arkiivadoaimmahaga vuollásaš ossodat ja ruhtaduvvo stáhtabušehta bokte ja Guovdageainnu suohkana doarjaga bokte.

<http://www.riksarkivet.no/samisk/om.html>.

Máhttodepartemeanta:

Universitehta ja allaskuvlalágas (fápmuibohtán borgemánu 1.b. 2005), § 9-4 (5), oažžu Sámediggi válddi nammadit olggobeal stivralahtuid Sámi allaskuvlii.

Birasgáhttendepartemeanta:

Láhkaásahusas láhkaásahusa rievdaeami birra fágalaš ovddasvástádusjuohkima hárrái j.ea. kulturमितolága mielde (fápmuibohtán odđajagimánu 1.b. 2005) oažžu Sámediggi válddi kulturमितosuodjalussuorggis (ovdal lei Sámi kulturमितoráđis dát váldi). Sámediggi lea sámi kulturमितosuodjalusa suorgeiseváldi plána- ja huksenássiin plána- ja huksenlága olis. Lassin

formála mearrádusgelbbolašvuhtii kulturमितolága bokte, lea Sámedikkis ovddasvástáduš áittardit sámi kulturमितobeliid plána- ja huksenáššiin plána- ja huksenlága olis. Dasto leat Sámedikki doaimmaide njuolggadusat.

Birasgáhttendepartemeanta:

Láhkaásahusas boraspiriid hálddašeami birra (fápmuibohtán cuoŋománu 1.b. 2005), § 5 oažžu Sámediggi válldi nammadit lahtuid guovlluid boraspirenammagottiide Hedmárkkus davás.

2006

Justiisadepartemeanta:

Finnmárkkuláhka (fápmuibohtán suoidnemánu 1.b. 2006) addá Sámediggái čuovvovaš válldi (dás jorgaluvvon):

- § 4: Sámediggi sáhtá addit njuolggadusaid dasa movt nuppástuvvon meahcegeavaheami váikkuhusat sámi kultuvrii, boazodollui, meahcásteapmái, ealáhusdoibmii ja servodateallimii galget árvoštallojuvvot. Njuolggadusaid galgá departemeanta dohkkehit. Departemeanta iská leat go njuolggadusat vuosttaš čuoggá rámmaid siskkobealde, ja leat go heivvolaččat hábmejuvvon.

- § 7: Stivranammadeapmi Finnmarkkuopmodaga stivrii.

Máhtodepartemeanta:

Láhkaásahus mánáidgárddiid sisdoalu ja doaimma rámmaiplána birra, kap. 5 Ovttasbargu, čuokkis 5.6. Sámediggi: ”Sámediggi hálddaša ruđaid mat geavahuvvojit mánáidgárddiid sámi mánáid doaimmaide ja sáhtá addit bagadeami ja veahki bargiide beroškeahhtá das gos riikkas mánáidgárdi lea.”

Bargo- ja searvadahttindepartemeanta

Sámeálbmotfoandda njuolggadusain, dohkkehuvvon čakčamánu 22.b. 2006 gon.res. čilgejuvvo Sámedikki rolla foandda hálddašeamis, ee. ahte Sámediggi nammada foandda stivrra ja sáhtá mearridit dárkilet njuolggadusaid ja vuoruhemiid foandda vuoittu hálddašeami dáfus njuolggadusaid vuodul. Maiddái foandda stivrra mearrádusaid váidingeaidnu čilgejuvvo.

Kulturdepartemeanta:

Báikenammalágas (rievdadus fápmuibohtá borgemánu 1.b. 2006) addo čuovvovaš válldi Sámediggái (dás jorgaluvvon):

§ 10 Váidin: ”Prinsihpalaš váidináššiin sáhtá váidinnammagoddi addit Norgga giellaráddái, Sámediggái ja departementii vejolašvuoda buktit cealkámuša.”

§ 11: Sámediggi nammada sámi báikenammakonsuleanttaid.

Ealáhus- ja gávpedepartemeanta

Báktelágas § 7a. Sierranjuolggadusat roggama birra Finnmarkkus lea Sámediggi okta dain ášahusain maiddá roggi galgá diedihit. § 22a:s Sierranjuolggadusat ohcama birra Finnmarkkus lea Sámediggi okta dain ášahusain mii galgá oažžut vejoalšvuoda buktit cealkámuša ohcanlobiid birra. Jus Sámediggi dahje Finnmarkkuopmodat vuodđoeaiggádin hilgu ohcamaša, de galgá departemeanta mearridit ohcamaša.

2007

Kulturdepartemeanta:

Láhkaásahusas kulturbiergasiid olggosdoalvuma ja sisafievrrideami birra (fápmuibohtán ođđajagimánu 1.b. 2007), § 7 lea Sámediggi nammaduvvon váidinásahussan sámi kulturmuittuid áššiin.